

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő s kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik szám alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupan a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Értesítőben mindenféle hirdtveny fölvetetik s pontosan és jutányosan közöltetik.

F. é. april elejétől junius fogytaig járó évnegyed es előfizetést postán 3 ft 30 krral, helyben borítéktalanul 2 ft 40 krral; April elejétől december végeig járó 3/4 évi előfizetést pedig postán és helyben borítékosan 9 frt, helyben borítéktalanul házhozhordással 7 frt 30 p.krral testvér lapjaira elfogad a' szerk.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország. (Előléptetések; halálózás; adalék a' tiszaszabályozási ügy belrendezése körüli javaslatomhoz Kovács Lajostul; kiegészítés a' zalamegyei tudósításhoz; Gömör, Szatmár és Pest megyék közgyűlései; a' testgyakorló iskola megnyitása; a' dunamelléki ref. egyházkerületet illető tudósítás; budapesti napló.)

Anglia. (Clarendon indítványa az Oregon-kerdést illető diplomatikai oklevelek előmutatása iránt; írlandi lázbill; a' hajók gyors felszerelése.)

Franciaország. (Thiers szónoklati diadala a' küvetkamrában; Abdelkader nyilatkozványa az arabokhoz; a' lengyel menekvők Párisban.)

Lengyelország. (Folytatása a' közelebbi lengyel lázadást illető rajzoknak.)

Értesítő.

Magyar- és Erdélyország.

A' nm. m. kir. udv. Kamra a' Bécsben létező kir. magyar-erdélyországi harminczad-hivatalnál megüritült harmadik ideigl. irnoki állomásra S t u r c z e r János budai számvizsgáló gyakornokot; sz.vidi ideigl. irnokká K r i s n e r Erneszt fiemei kir. harminczad-kezelőségi gyakornokot; zavalji ellenörkődő tisztirnokká L e m a i c h Spiridon; ottoki utlevél-vizsgálót; s végre az ottoki utlevél-vizsgálói állomásra M Á t t a n o v i c h József sziszeki k. harminczadi felügyázót alkalmazta.

A' m. k. udv. Kamaránál b. G e r a m b Jánosnak mármarosik. kamaragazgatóvá lett legfensőbb kinevezetése által megüritült titoknoki állomásra B o i t n e r Károly k. kamarai fogalmazó érdemesítettet.

R o m á n József th. több mlgos család jogainak igazgatója, s curialis ügyvéd mart. 18án életének 59ik évében elhunyt. A' boldogultnak tetemei a' buda-krisztinavárosi sirkerthe takarítottak el mart. 20án. Gyermekei és számos barátai kesergik az elhunytat.

Adalék a' tiszaszabályozási ügy rendezése körüli javaslatomhoz.

Midőn a' tiszaszabályozási ügy belrendezése körüli nézetemet e' l a p o k előbbi számaiban elmondám, éreztem, mennyire kell vala dolgoznom a' zaklató idő korlátai közt, s be kelle érnem avval is, hogy rendezetlen érintésekben szőljak a' rendezés kérdéséről, csak meg ne késsek nézeteim szerint kimutatni a' helyes alapokat, mikből kiindulunk kell, ha ez ügyet oly karba akarjuk helyezni, hogy azt a' közelebbi törvényhozás nem ezer akadályokkal vesződsben, de ép erős életben találja, mi által ez mindenki szemeiben oly ügygyé emeltetik, hogy annak további pártfogolásáról a' közrészvétet elvonni teljes lehetetlen legyen.

Isten óvjon bennünket a' szerencsétlen gondolattól, hogymás pénzén akarjunk boldogulni, azaz hogy a' közállomány segedelmét igényeljük ott, hol arra jogosítva nem vagyunk. S ha a' Tisza földnépe, mely eddig — szemrehányás nélkül legyen mondva — e' hazának csakugyan mostoha gyermeke volt, egyszerre kitünő kedvezmények követelesével állna elő, a' mellett, hogy a' köz-sympathiából, melyet megnyernie kell, szükségkép veszítene, oly országos gédelgetésnek vetné meg önmaga alapját, minek csak ó fizethetné meg később az árat. Aide-toi, dien l'aidera mond a' francia. Ezt kell jó magyaralföldies fordításban a' tiszai biblia első lapjára jelszó gyanánt írni, hogy megtanulja elvégre a' magyar faj is e' practicus közmondást.

Előttem hever az „országos közszükségek fedezése tárgyában rendelt országos választvány“ jelentése, mellynek 15d. sz. alatti törvényjavaslata így szól:

1. §. A' Tisza rendetlen folyamának, ugy az ország több folyóinak is, országos költségen leendő szabályozása elhatározatik.

2. §. A' szabályozási munkálattal, az áradás elleni munkálatok országos felügyelés alatt egyszerre fognak végrehajtani, de az utóbbi czélra fordított költségek az áradástól megmentett térségek terhére esnek, — s — minden földbirtokos áradástól megmentett földjétől aránylag a' reá eső mennyiséget — megtéríteni tartozik. —

Ebben ugy hiszem, elég világosan ki van fejezve az, mit kell nekünk saját erőnkre támaszkodva tenni, s hol az eset, mikor a' közállomány segedelmét joggal kívánhatjuk. Minden csak attól függ, hogy azon munkálatok közt, melyeket e' törvényjavaslat „szabályozási“ s „áradás elleni“ munkáknak nevez, helyes s méltányos különbséget tudjunk fölállítani.

Midőn a' tiszaszabályozási ügy belrendezéséről gondolkodtam, nem kerülhet el figyelmemet azon tény, miszerint lesznek vidékek, hol aránylag alig érezhető költséggel nagy kiterjedésű s pedig gazdag földtér szabadul föl; ellenben hol nagy költséggel csekély kiterjedésű sovány föld leendő a' szabályozás nyeresége. Lesznek továbbá oly munkálatok, mellyek által a' tiszaparti földbirtok csak közvetve érdekeltetik, mint például mederszabályozás, — mélyítés, tisztogatás, öszszeszerítés — pedig ezek kerülnek tetemes költségre. Lehetnek még oly vizszabályozási egyes szeletek is, hol a' megmentendő földtér a' szabályozási munkálatok terhére nem bírja meg, s a' parti birtokos saját költségén nem is szabályozhat. Sőt lehetnek végre még oly egyes esetek is, hol a' partbirtokosok némellyike a' szabályozási munkálat által földére nézve károsodik, például dombosabb parti földek kis birtokosai; midőn most a' vizár alantabb nyílásokon találván rést némely dombosabb partokat el sem önthet, szabályozás következtében töltések közé jutván a' dombosabb partföld is azontul az áradásoknak leendő kitéve, miután az áradó viznek alantabb helyeken rése nem leendő elterülni.

Ily észlelések után első kérdés vala előttem, lehet e' az egész tiszavölgyre kiterjedő solidaris szabályozási rendezést fölállítani? s erre csak hamar a' lehetlenség ezer alakban tünt fel előttem. Ez uton lehetséges volna ugyan azon feltünő különbségeket, mellyek részenként a' költség s nyereség között előfordulnak, némily kiegyenlítni, de ép ezért várn sem lehet, hogy a' Tiszaföld birtokosai ehhez járuljanak. És ha igazságosak lenni akarunk, meg kell valanunk, hogy ezt tőlök jogosan megkívánni sem lehet; sőt igen hibás lépés volna illyes valamit törvényhozás utján is létrehozni akarni.

Nekünk a' dolgok mostani állásában ugy kell a' tiszaszabályozási vállalatot rendezni, hogy abba mindenki erős meggyőződéssel belépjen, s azokra, kik mégis bármik okból magokat visszavonni akarnák, a' törvény szigorú rendelete minden fenakadás nélkül alkalmazható legyen. E' czélból szükség — mit javaslatom elibe kell vala bocsátanom, de az idő szűke miatt későbbre elhalasztám — széttekinteni törvényeink közt s egybefoglalni azon szabályokat, mellyeket ügyünk alapjául a' törvénykönyvben fölállunk.

Ne féljen senki tudós nyomozástól vaskos törvénykönyvünk tisztos régiségei közt. Erre szükség nincs. Három utolsó országgyűlésünk törvényeire kell csak figyelmeznünk s ott a' vizszabályozás elveit fölillejük, s talán elegendő biztosítékokat, hogy azon alapokra nagyszerű vállalatunkat építhessük. Ezen törvényezikkek az 1836ik 36ik, 1840ik 10ik, és 1844ik 9ik. —

Az idézett törvényekben foglalt szabályokat következő elvekbe lehet öszszefoglalni:

Meg kell különböztetni — e' törvények szerint — vizszabályozásokat, mellyek egy törvényhatóság kebelében végrehajtandók, azoktól — hol több hatóságok érdekeltetnek együtt.

Továbbá meg kell különböztetni a' „szabályozási terv“ s „költség-fizetési mérték és kules“ iránti bíraskodásban követtendő eljárást és kijelölt bíróságot. —

Ha tiszavölgyi vizrendezés folyamatában mind azon eset előforduland, hol a' szabályozási terv egy hatóság kebelében van, ugy azon eset is, hol az által több hatóságok együtt érintetnek. Szükség azért mind a' két esetre a' törvény rendeleteit figyelembe vennünk.

Egy törvényhatóság kebelében végbeviendő szabályozásnak törvényes utja ez:

A' szabályozni szándékozó a' hatóságtól „küldöttséget“ kér. Ezen küldöttség a' tervet megvizsgálja, a' feleknek nyilatkozataik beadására 30napot ad s azontul véleményét a' hatóság közelebbi gyűlésének elibe terjeszti. A' „mérték“ és „kulesnak“ bírója a' hatóság, valamint a' „tervet“ is először az bírálja meg. Ettől a' fölebbvitel a' helytartótanács hoz mehet, de csak a' „tervre“ nézve.

Főbb törvényhatóságok közt vizszabályozás „tervét“, ha önmagok meg nem egyeznének, a' helytartótanács vizsgálhatja s állapítja meg. A' „mérték“ és „kulesnak“ bírója —

ha meg nem egyeznének, egy nádori bíróság, mely a' megállapított tervet végre is hajtja.

Ezek szerint a' vizszabályozási „tervnek“ minden esetben utolsó bírója a' helytartótanács.

A' költségvetési „mérték“ és „kulesot“ egyes hatóságokban a' hatóság maga, több hatóságokban tervezett szabályozásnál nádori bíróság ítéli el. Jegyezzük még meg:

a) hogy a' meghatározott „mérték“ és „kules“ szerinti költségek az illető birtokosokon „előre“ szóbeli per utján megvevődök. 1840. X. §. 7.

b) A' munkálat eredményeinek kifejlése után a' költség-küigazítás a' fenebbi uton történik. 1840. X. §. 7.

c) Ki a' vizszabályozási munka végrehajtását akadályozná, az okozott kár s költség „kétszeres“ megtérítése mellett 100 ft vagy egy hónapig terjedhető börtön büntetés alá esik. A' kárt s költséget kétszeresen a' „szolgabíró“ rövid uton veszi fel. — 1840. X. §. 6.

Ezekből áll öszvege azon törvényeknek, mikben a' magánytársulatilag rendezendő tiszavölgyi szabályozás törvényes biztosítékai befoglaltatnak, mi egyszersmind kijelöli azon utat, mellyen a' tiszavölgyi társulatnak ügyét vinnie kell, hogy az semmi esetben akadályokra ne találjon akkoron, ha egyes ellenszegülések kényszerítő rendszabályokat követelnének.

A' fenebbiek szerint én a' tiszaszabályozási ügy belrendezésébe következő intézkedések fölvetését látnám szükségesnek:

1or Vannak folyók a' Tisza völgyén, mellyek több hatóságok határain folynak s ezek az 1840ki Xik czikk 8ik §jának rendelete alá esnek, hol a' „tervnek“ bírója a' helytartótanács, a' „kulesot“ pedig nádori bíróság ítéli el. Ezért a' szabályozási tervet ezen folyókra nézve — minő a' Tisza, Körös, Túr'sat. — az illetők kihallgatására után minden esetre a' helytartótanács elibe vélném terjesztendőnek, hogy ellene minden kifogás lehetősége eltávolíttassék. A' „mérték“ és „kules“ feletti bíraskodásra nézve nádor ó herczegségét vélném egész alázattal megkérendőnek, hogy — mennyire lehet — a' középponti választvány tagjaiból nevezendő elnök alatt előre egy vagy több állandó bíróságot jelölje ki, melly az előforduló kérdéseket elítélné. —

2or Egyes hatóságok kebelében létező folyókra és mocsárookra nézt, minő a' Szamos, Kraszna, ecsedi lap'sat. minden hatóságot előre föl kellene szölni, hogy a' szabályozási „terv“ megvizsgálására, „felek kihallgatására“, „mérték“ és „kules“ készítésére egy vagy több állandó küldöttséget nevezze ki; melly az illető tagok kérelmére tüstént eljárni köteles legyen, és a' tervet véleménye mellett a' törvényhatóság közelebbi gyűlésének elibe terjeszse. Sőt a' hatóság által megállapított tervet is a' helytartótanácsnak felmutatnám, minden lehető ellenvetések kikerülése végett.

Az itt kifejtett formások szerint mind a' szabályozási terv, mind a' költségvetési kules minden kifogások fölibe lenne helyezve. S a' minden érdekelt birtokos által fizetendő szabályozási öszveg, bírói ítélletkép mindenkire kiszabva.

Azontul a' szabályozási munka közeledtével egy közrendelet volna kibocsátandó, mellyben az illető birtokosok kitűzött helyre s napokra meghivatnak az illető költségek iránt vagy:

a) azt törv. értelmében előre egyszerre lefizetni; vagy
b) egy a' törlesztési föltételekhez képest készült szerződvenyt aláírni. Ez esetben az aláíró egy adókönyvet kap, mellynek fején a' szerződveny lenyomatva lenne; s hova az illető pénztárnok az évi törlesztési öszvegeket nyugtatvány gyanánt bejegyezné. —

Azokra nézt, kik illetőségüket sem kész pénzzel előre be nem fizetnék, sem pedig a' szerződveny aláírására meg nem jelennének, törvény értelmében kellene eljárni, s az illető költségeket szöper utján rögtön felvétetni. —

Az áradási térbe eső urbíriségre nézve kivett munkarész alkalmazását is előre kidolgozott terv szerint kellene rendezni, s a' végrehajtásra nézve uniformis szabályokat fölállítani minden hatóságokban, sőt ezen szabályokat, miután a' megyék elfogadták s a' helytartótanács jóváhagyta, némi biztosítékokkal kellene ellátni, hogy a' teljesítés el ne maradhasson. —

Ezeket akartam még közelebbi számokban kijött „érintéseimhez“ hozzá adni, hogy nézeteim alapja kifejtve legyen, 's mindenki emlékeztetébe felidézsem törvényeink azon elveit, mikre ohajtánám, hogy a' tiszaszabályozási ügy rendezése fektessék, mert meg vagyok győződve, hogy minél inkább úgy állítjuk ügyünket, hogy a' kényszerítő szabályok rögtöni alkalmazása lehető legyen, annál bizonyosabb, hogy a' kényszerítő szabályokat kikerüljük. — Kovács Lajos.

Zalamegyei tudósításunk kiegészítéséhez közöljük a' P. Hirl. után Deák Ferencz nagy hazánkba beszédének vázlatát: Alkotmányos kötelesség — mond többek közt — törvényhatósági állásunkban felszólalni a' kormánynak oly cselekvései ellen, mellyek a' törvénybe ütköznek. Ne higgye senki, hogy mi az illy alkalomnak örülünk, hogy mi kereszük a' sérelmeket, hogy szívesen vesszük, ha alkalmunk van sérelemtől panaszkodni. Higgyék a' KK. és RR. keserü kénytelenség az, midőn a' hazához, törvényhez és fejedelelemhez egyformán hű polgárok kényszerítve vannak felszólalni azon hatalom ellen, mellynek legelső és legszentebb kötelessége a' törvényeket fentartani és védeni. Ezen kénytelenség mindig igen keserü, de kétszeresen keserü hazánk jelen állásában, midőn naponként mindinkább terjed a' nemzetben azon meggyőződés, hogy a' mivel világnak fokonyként emelkedő fejlődésétől 's a' kornak parancsolva sürgető kívánatától oly sokban elmaradtunk, 's hogy szükség minden erőt, minden tehetséget, minden figyelmet arra fordítanunk, miszerint lerázva a' gyáva tespedésnek ónsúlyát, fokonyként emeljük mi is nemzetünknek elhanyagolt szellemi és anyagi erejét; századokon keresztül el van hanyagolva a' nép nevelésében, mivelődésében, az erő tehát, melly a' nemzet kifejlődését eszközölné, majdnem egyedül a' kiváltásgolt osztályra van szorítva, és ezen osztálynak kellene leginkább eszközölni, hogy a' nép emelkedjék, a' haza boldog legyen. Felsőes urunk maga tüzte ki a' közelebbi országgyűlésen a' korszerű haladás zászlóját, és mi ezen zászló körül oly szívesen csoportozunk, készek önmegtartó munkához. És épen midőn fenálló törvényeink javításán, a' polgárok egymás közti viszonyainak tisztább és igazságosabb rendezésén, alkotmányos szabadság áldásának czélszerű terjesztésén szívesen, lélekkel akarunk dolgozni, akkor kényszerítnek bennünket a' körülmények a' megsértett törvényeknek, a' megtámadott szabadságnak törvényeszerű védelmére fordítani erőnket és figyelmünket. És mi erőben megfogya, magunk közt véleményben, érdekekben megszakadva, mindig távolabb esünk azon sikertől, mit elérni ohajtunk, mi a' nemzet kifejlődése.

Szónok azokról, mik történtek, indulat nélkül akar szólni, nem azért, mintha keserü érzés nem szállotta volna meg keblét, hanem mert azt hiszi, hogy hazánk körülményei olyanok, mellyekben a' keserüség től el nem fogódva, nem indulattal és nem indulathoz szólni kell előadni nézeteinket. Ő nem keres titkos czélt, és nem akar szándokot gyanúsítani, mert csak Isten előtt ismeretesek a' szívnek rejtekei, szónok hiszi, hogy a' kormány rendet akar, rendet, melly ótalma legyen az alkotmányos szabadságnak, nem pedig annak elnyomója, akarja hinni, hogy szellemi és anyagi kifejlődésünk eszközésére törekszik, hiszi mind ezt, mert tudja, hogy a' kormány ezek legelső és legszentebb kötelességei, mellyekről megfeledeznie soha nem szabad, 's mellyeket ha szándékosan mellőzne, megcsalná a' fejedelelem bizodalját. De miképen indult a' kormány a' czél elérésére? Nézzük az ösvényt, kitűzött czél felé vezet-e vagy annak ellenére látszik lenni? Szónok a' tényeket szárazon adandja elő; a' rend, szónok szerint, mulhatatlan kellék a' status boldogságára. Ő nem tartja a' rendet a' status egyedüli czéljának, hanem a' rendet szükségesnek tartja arra, hogy a' status czélja elérthessék.

Szónok erősnek ohajtha a' kormányt, de nemesak anyagilag, hanem szellemileg is, mert az erős kormány legbiztosabb támasza a' törvénynek, és azért, mert védője a' törvénynek, támasza a' szabadságnak. Csak az erős kormány képes a' nemzet erejét egy czélra pontosítani, 's a' nemzet kifejlődését eszközölni. De a' szellemileg erős kormány hódol a' törvény parancsainak, kiméli mások törvényes jogait, és eltűri, sőt tiszteli hatalmának törvényszabta korlátit, még akkor is, ha ezen korlátok neki nem kedvesek 'stb.

Nem keresve titkos irányt, rejteket, tényeket hozand fel szónok állítása mellett.

Horvátországban évek óta visszavonás, gyűlölség és pártoskodás ütötte fel véstterjesztő táborát, párt párt ellen, ember ember ellen, polgár polgár ellen fel van fegyverkezve, elannyira, hogy igen keveset állit szónok, ha annyit mond, hogy Horvátország a' status kitűzött czéljától alig lehetett valaha távolabb, mint épen most. És a' kormány, melly a' rend fentartásának szükségét annyiszor emlegeti, tett-e erőteljes lépést Horvátországban a' megzavart rendnek helyreállítására? noha ezt egyesek panaszai, szá-

mos törvényhatóságok felírásai, sőt a' közelebbi mult országgyűlésen a' nemzet képviselőinek felszólalásai is sürgetve kérték. Egyik első lépése az vala, hogy a' polgárok egyik osztályát gyakorlati jogaitól megfosztotta, egy parancsolat küldött a' tartományi gyűlés elnökének, melly szerint a' bán csak azok szavazatait számita, kik levél által vannak a' tartományi gyűlésre meghíva. Ezentul tehát a' horvátországi köznemesség, melly a' bán által meg nem hivatik, nem bír szavazati joggal azon tartományi gyűlésen, melly czélul tüzte ki magának, a' tartományi gyűlés rendezését. Ezen felső parancs tetlegesen sérti a' törvényes gyakorlatot és alkotmányos szabadságot. — Voltak, folytatá a' szónok, kik vitatták, hogy a' horvátországi köznemesség nem volt a' a' szavazati jognak gyakorlatában. Ha ez így volna, mondá, akkor a' dolog más színben tűnnék fel; de miben áll az eddigi gyakorlat? Abban, hogy egyes szavazások nem szedettek eddig, mert nem volt eset, melly szavazást tett volna szükségessé, de ha ebből azt lehetne következtetni, hogy Horvátország köznemességének a' tartományi gyűlésen szavazata nincs, mert szavazata fejenként eddig nem számitattott, akkor ugyanazon következtetés állana a' tartományi gyűlés egyéb tagjaira nézve is, mert nem kerülővén a' fenforgó tárgy, eldöntése egyes szavazatokra, az ő szavazataik sem számitattak. Horvátország nemességének eddig gyakorolt szavazati joga mellett Pestmegye levele igen sok okot hoz fel. De szónok maga is igen jól emlékszik, hogy a' magyar országgyűlésen Verőczemegye követe azt felelte Horvátország követének, — ki neki szemrehányásokat tón, hogy mért kel ki a' horvátországi utasítás ellen, midőn Verőczemegye is részt vesz az utasításadásban: — „Köszönöm az oly részvevést, midőn Verőczemegyéből két követünk jelenik meg csak a' tartományi gyűlésen; hová köznemességünk a' távolság miatt nem mehet, a' zágrábmegyei követek és köznemesség összejövén, bennünket leszavaznak.“ Ezt mondá Verőcze követe a' kerületi ülésben, és Horvátország követe a' lényt nem tagadta. Ha szükséges volna, szónok sok esetet tudna felhozni Pozsega, Verőcze és Szerém megye jegyzőkönyveiből, mellyekben a' megyék panaszokhoz, hogy szavazatukat a' zágrábi számos nemesség szavazatai megsemmisítették. De ezenkívül kezébe van szónoknak hiteles másolata azon választvány munkálatának, melly 1836-ban Horvátországban a' tartományi gyűlés rendezésének elkészítésével volt megbizva, ezen választvány ezt mondja: Quod illi a loco servandorum generalium congressuum multum distent, ergo nobilitas exigua comparare possit, a legati autem Jurisdictionum cum gremiali nobilitate Zagrabienis occasione discreptionis opinionum, luctam nullam inire valeant, conclamationibus tantorum, ubi etiam gregaria nobilitas comparare solet, omnia vinci, repraesentationem itaque suam eo usque nullius ponderis futuram, donec coordinatio comitiorum horum in aequitatis basi non fuerit stabilita. Quae relae hic sub qualibet congregatione repetebantur, vel quod ad usque successu caruerint, spes coordinanda Dietae quoque Hungariae, quae etiam similibus naevis referta est, causa fuit. — Továbbá az 1837-ki választvány munkájának egy másik pontjában ez foglaltatik: Cum interim eo non obstante, dum status et ordines ad regni congregationem in simul convenerunt, singuli quoque tam magnates, quam et regni nobiles tantum sessionibus regnicolaribus intervenire poterint, et nonnulli reipsa intervenerunt, sed et opiniones suas deprimere soliti fuerint, depromtorumque per eosdem votorum reflexio habita fuerit, illud in aprico est etc.

Szónok abba nem kíván ereszkedni, helyes-e vagy nem, a' köznemességnek a' tartományi gyűlésen részvéte, vagy abba, szükséges volna-e a' tartományi gyűlést czélszerűbben rendezni? De akármit kívánnak a' körülmények, annyi bizonyos marad, hogy alkotmányos nemzetnél nem szabad a' fenálló törvényes gyakorlatot a' végrehajtó hatalomnak via facti parancsokkal megváltoztatni. Ime tehát ez azon egyik lépés, mit a' hatalom tett a' rend érdekében, midőn, tekintetbe nem vevén az alkotmányos jogok sérthetlenségét, parancsolat által alkotmányos jogokat szüntet meg, és tetleges végrehajtáson kezdi azt, mit előbb törvény által kellett volna elhatározni.

Hontmegyében a' főispánnak hivatalos eljárása ellen súlyos vádak emeltek, a' panaszok vizsgálatot kérték ő felségétől, hogy a' vétkes büntetessék. Ezen kérelmet pártolta több megye, többi közt Zala is, és mit tett a' kormány, melly a' rendet akarja fentartani? Talán vizsgálatot rendelt? mert ezt kellett vala tenni nem csak alkotmányos országban, de oly közállományban is, mellyben a' legfőbb hatalmat alkotmányos törvények nem korlátolják. Nem, hanem figyelembe sem véve a' folyamodók panaszát, vizsgálatot nem rendelve, és egyedül a' főispáni helyettes jelentésére hivatkozva, helyeselte annak cselekvéseit, és a' panaszokdokat szigorúan megróttá. Valljon az illy eljárás a' rendnek érdekében történik-e? Hiszen a' rendnek csak igazság lehet biztos alapja, az igazság pedig azt kívánja, hogy a'

főbb hatalom egyiránt méltányos, legyen panaszokdó és panaszolt iránt, 's részrehajlatlan eljárásának szigorúságát politikai tekinteteknek soha fel ne áldozza. — Biharmegyében évek óta rendtelenség háborog. Azon szép tartomány, melly egy kis országnak beillenék, viszálykodásoknak, sőt vérengzéseknek színhelye. Biharban már működött k. biztos a' zavarok megszüntetésére 's a' működésnek egyik eredménye az lón, hogy ő felsége parancsolat boesátott ki, mellyben világosan kimondja: „ha a' főispán valaki ellen actiót rendel, azt meg kell indítani még akkor is, ha a' rendek többsége ellenkezőt határozna“, de ezen rendelet a' főispánt, a' megye elnökét, a' rendektől nemesak elkülönzi, hanem a' rendek többsége akarátának fölébe állítja, kérdi szónok, alkotmányos fogalom szerint, rendhez tartozik az, hogy az elnök különvált hatalom legyen azon testülettől, mellynek elnöke és nem ura? hogy a' testület határozatát az elnök egy parancs szavával megsemmisithesse? Szónok fájdalommal érinti meg azon eseményeket is, mellyek Biharban évek óta történtek, különösen a' decemberben tartott közgyűlésnek véres eredményeit, mikről mindenki a' rémülés kehellázító érzetével emlékezik. Felette sajnósak tartja azonban, hogy azon véres események óta hónapok multak el, és a' szükséges vizsgálat, mellyet erőteljes kormány nemesak megrendelni, de néhány hét alatt teljesíteni is tudott volna, rendelve meg ugyan, de még nem teljesített, sőt el sem kezdett.

Ekkor a' lélek legfelsőbb élvezetével hallgatott szónokot gyöngélkedő egészsége egy kis ideig tartott pihenésre kényszeríté. — Mindnyájan aggodalmas megilletődéssel kísértük pillanattal a' szomszéd terembe távozót, és közörmű nyilvántatásával fogadtuk a' visszatérőt, lelkesedés közt várva beszédének következő folytatását.

Az 1837. é. 21. t. cz. határozottan azt rendeli, hogy Kraszna, Zaránd, Középszolnokmegyék és Kóvár vidéke Magyarországhoz teljesen és tökéletesen visszacsatoltassanak. Tíz év folyt le már ezen törvény alkotása óta, 's tíz év alatt sem teljesített a' törvény világos rendelete. A' közelebbi lefolyt országgyűlés közkereset alá vétetni rendelte az említett törvényhatóságokat, mert az országgyűlésen meg nem jelentek, a' törvényes bíróságot azokat elmarasztalta, és az ítéletnek végrehajtása tetleges erőszakkal gátoltatott, és ámbár egy esztendő folyt le már, mióta ezen botrány történt, a' kormány mainapig sem eszközölte a' törvényes bíróság ítéletének végrehajtását 'stb.

A' horvátországi köznemességen ejtett sérelmet oly súlyosnak látták az ország több törvényhatóságai, hogy némelylek felírás által kérték ő felségénél orvoslást, mások pedig küldöttségeik által kívántak a' királyi székek számolyához járulni; 's ott súlyos aggodalmaik megszüntetésért könyörögni. Pestmegyének küldöttei meg is jelentek Bécsben, 's megkísértettek mindent, hogy urunk királyunk elébe juthassanak. De a' királyi palotának ajtai zárva maradtak előttük; 's a' kormánynak egy tisztviselője által azon izenetet vették, miszerint őket, mint Pestmegyének küldötteit ő felsége nem fogja elfogadni, sőt kijelentett előttök az is, hogy a' kormánynak minden organuma el van tiltva a' küldöttségnek elfogadásától. Később hasonló küldöttséget határozottak Pozsonymegye rendei. Csakhamar érkezett azonban meg azon gyűlésre egy dorgáló k. leirat, melly a' megyének cselekvését rosálja, hogy engedelem nélkül, a' főispáni helyettes kijelentésének ellenére is, meg részlettek küldöttséget nevezni, nekik egyszersmind meghagyatván, hogy ezentul az 1770-dik évi felsőbb rendelethez tartás magokat, hogy közdolgokban felírásokkal terjeszsek fel panaszait a' felségéhez.

Ha nem említi is szónok azt, hogy régibb törvényink tartalma szerint az ország törv. hatóságai gyakran küldöttségek által adták elő súlyosb sérelmeiket ő felsége előtt, hogy az 1770-ki rendelet nem törvény, és hogy azon rendelet óta is voltak esetek, mellyekben a' magyar királyok személyesen fogadták a' törvényhatóságok küldöttségeit, azt mégis kénytelen nyíltan kimondani, hogy azon törvényhatóságok, mellyek a' fejedelem személye iránti határtalan bizalommal akartak a' királyi székek számolyához járulni, a' jobbágyi hódolatnak, szeretetnek és ingatlan ragaszkodásnak ezen világos tanúságaért illyen viszszaütasítást nem érdemltek. Nem leghasznosabb szolgálatot tesz a' hazának és fejedelemnek azon kormány, melly nyíltan nem tartja mindenkor a' királyi ajtaját a' panaszokdó előtt; monarchiai rendszerben, bár mennyire korlátolva legyen is törvények által a' legfőbb hatalom, a' fejedelemnek magas személye több, mint első tisztviselője a' közállományban, ő atyja egyszersmind népének, 's a' fejedelem és nemzet közt az atyjai szeretet és fűni bizalom szorosabb kapcsolatai is kell fenállani. 'S ezen viszonyban nem egyeztethető az, hogy a' fejedelem ajtaja zárva legyen a' polgárok előtt. De saját érdekét sem tisztán fogja fel azon kormány, melly nem siet utat nyitni a' királyi székek elébe azon panaszokdónak is, ki a' kormány ellen intézi panaszát, mert könnyen azon gyanut ébresztheti az elutasítottak keblében, hogy nem akarták,

... hogy a' fejedelem önszemeivel láthasson, és elfogultság nélkül itélhessen azoknak eljárása felett, kiket e' bizalmával megajándékozott, s országának érdekében hatalomra emelt. Nem is volt még eddig elzárva az egész monarchiában senki elől a' fejedelem ajtaja. Csak Magyarország köztörvényhatóságától lón most megtagadva, mit eddig bármely egyes polgár megnyerhetett 'stb.

Nem akar szónok értekezni azon egyes kormányi tisztviselők tetteiről, kik közhir szerint az elveknél és okoknál meggyőződést eszközöl erején kívül sok más eszközt s néha nem a' leghelyesebben használnak, hogy az egyes törvényhatóságokban a' kormánynak, bármilyen nézete, vagy cselekvése mellett, többséget szerezzenek, erről nem szól, mert akarja hinni, hogy a' kormány őket erre meg nem bízta. A' ki rendet akar, a' ki a' nemzet kifejlődését kívánja eszközölni, annak ilyen eszközökre nincs szüksége. Nincs a' magyar királynak szüksége arra, hogy részére valaki többséget hajhászson; királyi széke nemcsak hatalmának anyagi erejében, hanem hű magyarjainak hódoló tisztelettel párosult buzgó szeretetében ingatlan támaszszal bír, és az egész nemzet nem hajhászott, hanem a' kebelnek mélyéből önként fakadó bizodalommal állja körül alkotmányos királyának szentséges személyét. A' magyar király, midőn a' törvényhozói hatalmat a' nemzettel együtt közösen gyakorolja, nem akarhatja, hogy a' nemzet azon részből, melyhez neki joga és befolyása van, mesterséges utakon kilaszitassék, nem akarhatja, hogy a' nemzet szava oly többségnek szava legyen, melyet a' kormány saját érdekében szerzett öszsze, mert az ilyen többségnek szava csak mesterséges viszhangja volna a' kormány kívánságának, nem pedig tiszta kiáltása a' nemzet akaratának. Ily többség mellett a' fejedelem soha nem ismerhetné a' nemzetnek igazi ohajját, s a' törvényhozó hatalmat csak a' fejedelem gyakorolná. — A' magyar király, mint végrehajtó hatalom feje, nem akarhatja, hogy kormányának mikénti eljárásának nézve, a' nemzetnek törvényes szabadság felszólalása helyett, oly többségnek szavát hallja, melyet a' kormány mesterséggel szerzett magának. De a' kormány maga sem örülhetne ilyen többségnek, mert hol az eszközök nem tiszták, ott a' legbiztosabb cél mellett sem adhat az öntudat megnyugvást a' kebelnek; az ilyen módon szerzett többség ingatag és változó mindenkor, s ilyen módon szerzett többséggel nem dicsőség a' győzelem, s midőn a' többség megszűnt, a' bukás kétszeresen keserű, mert a' szegénynek égető fájdalommal van párosulva. Ismétli szónok, hogy akarja hinni, miszerint a' toborzások nem a' kormánynak egyenes megbízásából történnek, sőt meg van győződve, hogy azok által lealacsonyították a' királyi hatalomnak magas méltóságát. Tudja szónok, hogy a' kormánynak alig lehetne parancsoló szóval szabályozni a' kormányi tisztviselők minden lépteit, még azokat is, miket nem szorosan hivatalos körben tesznek, de meg van még is győződve, ha a' kormány mind azokkal, kik vele hivatalos viszonyban vannak, határozottan tudatná, miszerint nem szereti, ha a' kormányi tisztviselők a' kormány részére a' megyékben fellépnek, alig volna kormányi tisztviselő, ki ennek ellenére tenni akarna. Pedig ez és a' kormánynak minden törvényes eljárása jobban emelnék a' kormány tekintélyét és méltóságát, mint a' dorgáló bizalomra intő, megnyugvást parancsoló kormányi rendeletek, szilárdabb többséget gyűjtenének a' mindenben részrehajlatlan kormány körül, mint a' kormányi tisztviselőknek működéséi.

Szónok, öszszevonva az általa előadottakat, azon véleményét jelentette ki, hogy midőn az e' tárgyban több törvényhatóságok által eddig fölterjesztett felirások sikertelenek maradtak, midőn a' megyéknek küldöttségei előtt zárva vannak a' királyi palotának ajtai, jegyeztessenek fel mind ezek, mint súlyos sérelmek, és adassék utasításul a' jövő országgyűlésre küldendő követeknek, hogy e' sérelmeket, mindenek előtt orvosolni igyekezzenek, egyszersmind pedig a' megyéknek e' tárgy feletti nézetei az ország minden megyéivel testvéri szeretettel és bizodalommal közöltetvén, azok az igaz ügynek pártolására felszólíttassanak. Meg van győződve szónok, hogy ha az ország többsége osztja e' nézeteket, az országgyűlésnek panaszos felszólalása előtt nem lesznek a' fejedelem ajtai elzárva. —

Szatmármegyei közgyűlés (folytatás.) A' közgyűlés másodnapján a' jobb oldalt csatarendben láttuk egybeállva, az elnök alispán azonban megkísérté előbb az előbbi napon kifejtett vélemények egyeztetésével megelőzni a' hosszú s bizonyosan éles vitaközlést. Kimondá azért a' végzést javasolá egészen az indítványozó ellenzéki tag értelmében, mihez még is egy kis conservatív vegyítéket tett amazok lecsendesítésére. E' szerint a' pesti körlevélre az lón a' határozat, hogy az átadatik az országgyűlési utasítást készítő választványnak, hogy teendőink iránt véleményt mondjon, addig is azonban ó fíghéhez felirat készül, melyben az ily törekvések elleni erélyes s határozott föllépés

kéretik. Ehez csatolta a' conservatív fél ama nyilatkozványát, hogy Pest megye vájjaiban nem osztozik.

Következett ezután Pozsony megye ismert körlevele a' küldöttség el nem fogadása iránti parancs tárgyában. Az ellenzék, mely most meddő kérdésekben az elvi vitaközlést, ha lehet, kikerüli, e' tárgyat is az országgyűlési választvánnyal hoz utasítá, minden elv kimondása nélkül; a' másik oldal ebbe ugyan beegyezett, de kimondá: mikép ezen elzárásban, midőn Pozsony megye a' formáságokat *) mellőzte, sérelmet nem lát. Egyik szónoka éppen különös naivsággal említé fel, minő parányiság fölött akar Pozsony sérelmet előidézni, midőn küldöttségének fölmenetelét sem akarja a' hűnác utján följelenteni 'sat. Erre az ellenzék kénytelen volt a' kérdés derekára szólni s kifejteti az elvet, egyszersmind a' conservatív uraknak egy kis phillipicát tartani nézetek fölött, s fölidézni a' megye eziránti fölterjesztését, hol kifejtve e' nem új kérdés törvényes állását már évek előtt e' tárgyban járult ó felségéhez. Ezt ugyan most nem indítványoztuk ugymond a' szónok, mert kevesebbél is beértünk, nehogy e' percze meddő vitaközlésnek nyissuk meg nálunk mindig keserű forrását; ha azonban kényszerülve látjuk magunkat, ama ténre is állunk s fogjuk tudni a' megye előbbi végzését védelmezni. Ez elég volt, e' ténre nem akart a' jobboldal menni, s az indítvány elfogadtatott. —

Olvastaték ezután egy jelentés a' Szamos szabályozás tárgyában. — Valóban soha sincs inkább okunk elkomorodni, mint midőn ujon alkotott törvények napfény világos értelméről az ellenkező érdekek magyarázatait kell hallanunk. Ekkor győződünk meg, mi kevés tisztelet létezik a' törvények iránt. Végtelenül fáj látni, mikint nemul el a' törvény szava oly megyei határozat előtt, melyet az önérdék decretal. S még inkább fáj, hogy nincs hatalom mely a' törvények kijátszásának féket vessen. A' vizszabályozás igen kényes kérdés Szatmárnak, általa a' státus nagy része közvetlen érdekeltek. A' dolgok ily állásban midőn az 1840ki 10dik törvényzikk meghozaték, az ellenzék azon ténre állott, melyen valahányszor közérővel vizszabályozásról vala szó, mindannyiszor tüzzel vassal elenesegült. Mindhiában. Ez idő az erőszaké volt s az önérdéké. Daczára a' törvénynek népünk folytonosan vájásokat, töltéseket csinált; sőt mert mégis ennek hosszú fenmaradhatást nem ígértek, még többet dolgoztatták népünket a' Szamosan mint valaha. — Ekkor az ellenzéknek többség által elnyomatva nem vala mit tenni, mint legalább saját jobbjáinkat megóvni, s az ily munkákra nem eresztetni. Ezt elnézték nekünk, de a' mi jobbjáink nyertek a' réven, megvették rajtok a' vámon, azaz annyi utesinálást kaptak szegények, hogy sorsukat csak rosszabbá tettük. Ez megfosztott ismét s végre az utra sem eresztettük — a' ludas urak ezért nem mertek megtámadni publicumban s kész volt az anarchia. Meghozaték végre az 1844ki közmunkákról szóló törvény, s azt gondolám: eljött szegény népünk a' megváltás napja. Majd bizony, hisz a' gonosz Szamos éppen X. birtoka körül megint elseperte a' földet nagy kiterjedésben, mindezt már évenkint tenni szokta s eléállott a' rendkívüli eset; a' törvényben; s közérő dolgozik most is. Hol van a' hatalom, mely ezírt feleletre vonja s a' szegény nép verejtékeit megfizettesse velök. Mi azaz „ellenzék” elkövetünk évek óta mindenféle melegtünk mindent hiában. E' gyűlésen hallja meg az egész ország e' hallatlan tény: utósó napjain már el vala egy hatalmas földesur számára egy canalis vájása közérővel határozva, azon okból: mert az urbériség mentetik meg a' víztől, azonban mint megtudtuk csak azon urbériség, mely a' jövőndő szabályozás szerint oda helyeztetik. Még ez semmi, de végre egy szbiró fölfedezi, hogy a' terv szerint a' canalis nagy része a' szomszéd megyei határon ásanó s így szatmári közérő szatmári urbériség megmentésére Szabolcsban ázott volna. Ez még is egy kicsit azon uraknak is feltűnő dolog lett volna. S mit gondoltok: mit határoztak? Ásassék a' canalis nem a' terv szerinti vonalban, de tétessék át Szatmárba, hogy az urbériség megmentésének ürügye alatt közérővel vájathassák ki. **)

Volt még egy kényes tárgya e' gyűlésnek miről előbbi közléseben írtam volt. U. B. emberei, midőn első napokban a' csatát megkísérteni nem merték, öszszetarták később erejüket s utóbbi napok egyikén a' gyűlés végén elpattantották a' rakétát. Ennek oka a' Szabolcs megyei felirat volt az U. B. kinevezését illető. Ennek ellenében az indítványozó főjegyző, ki benne a' megye megaláztatását látta, mert hisz a' megye U. B. tot alispánna, követté választotta, megtorolást indítványozott olyképp, hogy Szabolcs megyét mind magunk hordjuk le, mind ó fíghéhez

*) Hol világos törvény van, ott formáságokra hivatkozni nem szabad.
**) Hát így magyarázzák Szatmárban a' törvényt?

írandó felirathoz lehordását kérjük meg. — Az ellenzék — már csak néhányan voltak, K. L. sem vala ott egy — ideig hallgatag nézője volt e' demonstrációnak; végre éppen nem helyeslő taticával a' formát támadta meg s a' vádot pusztán adatok kívánásával akarta eltávolítani, pedig ha a' dolog derekára megy oly gazdag forrásból merithet, hol a' hadüzenők várnai győzedelmet vihathak volna ki legfőllebb. Végre csakugyan egy köszönő felirat végzésbe ment.

Igy állnak a' dolgok máig Szatmárban. Oh rend, jöjjön el a' te országod!

X.
Gömöri közgyűlés. Martius hó 9ik s több következett napjain folytatva tartott évnegyedes közgyűlésünket elnöklött lelkes első alispánunk a' megye belállapotának hű előadásával nyitván meg, előterjeszté, mikép az egészségi állapot jelen élelemszük idő terhes körülményei között is türhető, közigazgatási s igazság-szolgáltatási tekintetben semmiféle panaszok nem emeltettek, a' tisztviselők kötelességükben serényen jártak el, a' közbátorság veszélyeztetésére fenyegető körülmények nem mutatkoznak, a' polgári és bünyenítő perek, két szóbeli felebezett ügyet kivéve, mult napokban tartott törvényszéken megvizsgáltattak, a' megyei börtönök tisztán s jó felügyelés alatt tartatnak, de mivel Pelsőczön orvos nem lakik, s az iteni fenytőházakban szenvedőket orvosaink igen gyéren látogatják, e' részben czélszerű intézkedést tétetni javasolt, mihez képest elhatározatott; hogy a' főorvosok és illető sebörvosok a' raboknak egészségi állapotjokat hetenként mulhatlanul vizsgálják meg. — Ezután elnök első alispánunk kebelünkbeli szeszgyár-tulajdonosok aláírásával benyújtott folyamodványt terjesztett elő, melyben a' burgonyából pálinkaégetést kérték megengedtetni, a' Rendek arról győzetvén meg; hogy midőn a' szeszégetés eltiltásával a' fenyegető szükség enyhítését eszközölhetők hitték, tiltó végzésükkel nem hogy czélt nem értek, sőt a' pénznek e' megyéből kiszivárgására előre nem látott okot szolgáltatott, midőn a' szomszéd megyékben a' szeszgyártás megszüntetve nincsen, a' burgonya innét kivitetik, melyet szegényebb népünk táplálékára fordítandónak hittünk s az abból égetett pálinkát szerfelett drága áron fizetik, azazali éléshez szokott adózóink; e' czélra nem vezető határozat tilalmát megszüntetve, a' szeszgyártás újabb végzés által felszabadított. — Olvastatott a' Helyt. tanácsnak, Kóburg Ferdinand hg újabb folyamodtára, melyben a' szeszgyártást tiltó végzésnek megsemmisítése mellett, a' balogvári uradalomban egyik főszolgabíránk által a' szeszgyárban említett határozat erejével eszközölt bírságolás alkalomkor elfogallatuk nyilvánított természetvényeknek czélzott elkoboztatásukat meggátoltatni kéri — kelt intézvénye, mely érintett határozatunk felfüggesztésével — a' dolgunk épségben hagyása mellett, e' tárgyban közbejött iratok fölterjesztését rendeli. A' megtámadott végzés, mint e' lapok 5ik számában közöltetett, mult évi dec. havi közgyűlésünkben szülemlett, midőn ama helytartó-tanácsi intézvény is olvastatott, mely által minden hatóság a' fenyegető szükség enyhítésére szolgáló erélyes gondoskodásra felszólított. Az intézvény véleményadás végett választványnak adatott ki, mely másnap nyomban előterjeszté jelentésbe foglalt munkálatát, melyben a' pályinkának roszból, árpából s burgonyából égetése a' szükségnek új aratás bekövetkeztével remélhető megszünéseig eltiltatni javasoltatott. A' választvány ide vonatkozó véleménye elfogadva lón, s a' végzésben, a' szeszgyártási tilalom általános minden természetvényre kijelentve, — s e' határozatnak ellenszegülők ellen elkobandó természetvényeiken fölül az illető szolgabíró által annyiszor — mennyiszor rövid uton megveendő 200 pft bírság büntetésül szabva. E' végzés ellen Kóburg hg s némely szeszgyár-tulajdonosok felsőbb helyre folyamodván, a' H. tanács január havi közgyűlésünkben olvastatott azon intézvényt küldé, melyben a' szeszégetés-tiltó végzést felfüggesztetni s annak indokait értesítésül fölkiüldetni rendelé. Mint január hó 24kéről e' lapok szerkesztőségéhez intézett, de még eddig nem közölt*) tudósító soraimban körülményesen előadám a' most említett intézvény élénk vitára nyújtott anyagot, s a' vélemények kétfelé ágazván, e' tárgyat végre személyenkénti szavazás dönté el, melynek eredménye az lón; hogy a' többség a' H. tanácsnak oly jogot, mely szerint statutarius, alkotmány-ada belrendelkezési jogaink gyakorlásában gátolhasson, nem tulajdonítván, az intézvényt el nem fogadá, s midőn a' fenyegető körülmények, melyek a' végzés-hozásra indokul szolgáltak, jobbra nem változtak, a' végzést továbbra is fentartá, egyszersmind a' H. tanácsot ezek iránt értesítetni rendelé. Ugyanazon gyűlésben jött szönyegre egyik szolgabíránk jelentése, melyben előterjeszté; mikép Kóburg hg balogvári uradalomban a' szeszégetés kukoricából kezdetvén meg, mihelyest az értésére jutott, azonnal a' hely színén megjelent s a' 200 pft bírságot megvette, egyszersmind a' szeszgyárban volt természetvényeket

*) Nem kapta egy betűjét sem a' szerk.

elkobzás végett a' már készen talált szeszszel lefoglalta. Ezen eljárás a' Rendek által helyeseltetvén, a' behozott 200 pft a' szükség-fedezésre létesített magtár gyarapítására fordíttatni, a' lefoglalt szesz és természetvények pedig rendszeresen megbecsültetni, és ha azok az uradalom által becsáron meg nem váltatnának, árverés útján eladatni, s az ebből beveendő pénz szinte az említett magtár javára fordíttatni határozatott. És ezek szolgáltatott anyagot az újabb felfolyomásra, melyre oly sürgető intézkedés érkezett. Itt megemlítendő, hogy érdekelt főszolgabíráink időközben az újabb végzést — általa lefoglalt szesz és természetvények becsültetésük s eladásukkal teljesíteni kívánta, de az uradalmi tisztség által a' végrehajtásban ellenszeggüléssel lón meggátolva, — majd ismét, midőn a' folyvást gyakorlott szeszégetés miatt később a' 200 pft bírságot megvenni s a' találandókat ujjal elfoglalni kívánná, a' sikerítésben egy uradalmi tisztségű dvárarát által, erőszakos kivezetéssel megakadályoztatott. Ezeket külön jelentésekbe foglalva, közgyűlés elibe terjeszté, s a' végzés teljes foganatba vételére karhatalmat kért, mi a' szükséghez alkalmazva megrendeltetett s a' közbejött iratok fölterjesztettek, — tegnapi közgyűlésben magány-folyamodás következtében megszüntetvén úgy is említett főbírtokos által annyira nehezített végzésünk, de csak jövőre. Mennyire voltak a' Rk baráti e' végzéseknél a' következetességnek? nem feszegetem, itéljen elfogulatlanul az olvasó közönség, de szabad legyen csak véleményt sugni meg; hogy az egésznek összeháteléséből csak roppant következetlenség, önérdek, ingatagság s némi szélsőségek tűnnek fel, melyeket közigazgatásnál, hol annyi ezernek jóléte s megőrzése felett vettek el a' koczka, hidég számításnak kellene alárendelni. — Ezután

Olvasatott egy egy rendőri szolgabíró, egy negyedik jegyző s egy irnoki állomás rendszeresítése tudatlik, egyszersmind minden hivatalnok és megyei szolgák fizetési illetékük is oly meghagyással jegyeztetik fel, hogy az ott foglaltakon felül senkinek semmi jutalom, bármi cím alatt, ne rendelthezzék, különben az ennek ellenére teendő fizetések, az elhatározók terükre lesznek zakkantandók. Ez intézkedés első részét a' RR. szívesen fogadják, a' 4ik jegyzői állomás napidíjjak fizetése mellett már több év óta belevén töltve, az irnoki állomás alkalmas egyeddel most mindjárt betöltetvén, a' rendőri szolgabíró megválasztására jövő április havi girás gyűlésünk tüzetett. Mennyire azonban a' szinte többször kért alváltárnoki állomás még sem rendszeresített, ennek s mert 18 szolgabíró mellett csak 11 rendszerinti esküdt létezik, még 7 esküdtnek választhatásuk iránt fölírás határozatott. Az intézkedés 2ik részére nézve azonban a' szolgák fizetésüknek idő s körülményekhez képest folyton gyakorlott szökentésüket vagy csökkentésüket illetőleg, eddigi rendelkezési jogaikhoz tovább is szorosan ragaszkodnak a' Rdek s ezt végzésleg is kijelentették.

A' htanácsnak azon intézkedései, melyek a' Gallicziában kiütött lázongás miatt, nagyobb katonai testületeknek e' megyén történendő keresztül vonulásuk alatt kellő élelmezésük iránti rendelkezésre szólnak, jelen szűk idő körülményeinél fogva aggodalomra kelték fel a' Rendeket, mert a' hírül adott átutazás terhe leginkább azon felső vidékeinket érendi, melyek készpénzen vásárolják az élelmökre szükséges természetvényeket, a' drágaság oly nagy hogy mindinkább kínzó nyomortól felthetni adófizetőinket, zabnak pozsonyi mérőjét 3 ft. 15 — 30 kron alig kaphatni, mit szegénységünk szűken természet, házi szükség, s katonaság élelmezése rég elfogyasztott, így a' lovas katonaság részére kívántató zab kiszolgáltatása lehetlenítettvén, felírás határozatott, melyben a' nm. h. tanács a' katonai hatóságoknak odautasítására kéressék meg; hogy a' zabrésztelék szénávali kielégítettését ezentul fogadják el. — Törvényhatósági levelek közül kiemelendők:

Pest megye azon levelére, melyben a' nádor felszázados ünnepe mikinti megülsére nézve tartandó egyetemes tanácskozás céljából biztosok küldésére szolít fel, két táblabíráinkat utasítottuk.

Azon megyének a' horvátországi tartománygyűlés rendezésénél elkövetett sérelem iránti körlevele megleg pártoltatásban részesült, s hason értelembe felírás határozatott, s ha e' sérelem legfelsőbb helyen orvoslást nem nyerend, jövő országgyűlésre előleges séremlül fog feladatni. —

Pozsonynak a' horvát ügyekben őfelségéhez utasított küldöttsége letiltatását tudató levele olvastatván a' Rendek ezen elültást, mint semmi törvénybe nem gyökerezhetőt, absolutismus színét viselő alkotvány ellenes rendelkezésnek tekintvén, séremlül veszik, s orvosoltatását országgyűlésen szorgalmazandják.

Hon tme gye e levelét, melyben kormányzója eljárását magasztos dicsőretekkel halmozva, philippicát szór

az ellenzéki pártra, sajnos tudomásul vettük, magából e' levél tartalmából is meggyőztetvén a' történt sérelem valószínűségről, s erre épített e' tárgyban végzésünk szilárd alapjáról. —

Szinte Hon tnak a' horvát ügyben kelt leveleis élénk visszatetszésben részesült, alkotványellenes nézetében meggyenk nem osztozhatván, ez válaszukban megíratott.

Nógrád fölszólítására, Horvát István könyv-, kézirat és oklevél-gyűjteménye ismertető összeírásának megküldetése iránt nádor ő főhercegségét megkérendőnek határoztuk.

Zala megye levelét, melyben az ágostai vallású főfelügyelőhöz érkezett helytartó tanácsai intézkedései által a' tanuló ifjúság között eddig létezett bármilyen czélú s irányú társulatok elültásukból következett sérelemre figyelmet, egyhangulag pártoljuk, s ama sérelmes intézkedés visszahuzatása iránt ő felségét, azon alapokok kifejtése mellett, mert ama tilalmazás alól a' nemzeti nyelv-mívelésre irányzott társulatok sem vétetvék ki, mert az mind törvényink lelkével, mind a' nevelés eszméjével, s a' kor haladásra ébredt jellemével merőben ellenkezik, felírásunkban megkérendjük. —

Varasdna k a' horvátügyre vonatkozó pesti körlevél elleni epés feljajdulása, nálunk rokon keblekre nemtalált, sőt zajos nem helyeslésben részesült, csak a' helyhatóságok egymásiránti viszonyaiknak tulajdonítható, hogy egyszerűen tudomásul vétetett. —

A' megyei köz erő hova fordításának felosztása s czélszerű kezelése iránti véleményadásra megbízott választvány előterjeszté munkálatát, melyszerint 41,251 szekeres, 58,615 gyalog nap ingyen közmunkákra fordítható, egyszersmind bemutatott az utak osztályozási terve, mely egészen újból s rendszeresen készítenő utakra vonatkozik, melynek kiszámítása azonban a' létező köz erőt két annyival felülmulván, azonkívül még más nevezetes szükség kielégítését zárna el, s mivel a' felügyelés, igazgatás s technikai vezetés sikerbe vételét jelen körülmények s főleg a' nemesség tehermentessége nem engedik, a' Rendekben ismét fölébredt ama rég áptolt meggyőződés, hogy e' bajon csak közös teherviselés segíthet, meddig ez törvényileg kimondatni nem fog, közérdekű vállalatok csak magánosok buzgalomuktól nyerhetnek segédelmet, itt helyén találtatott a' nemességnek oly czélszerű megkísértése, miszerint az utak rendszeres létesítéséhez szabad ajánlatkép munkás segedelemmel járuljanak, mely végből ápril. hó 27ik napjára girás gyűlésre behatározatott. Mivel azonban az eredményre biztosan számítani nem lehetne, az időhözti rendelkezés csak a' létező valóságos állapothoz irányoztatott, ehez képest, miután a' tének alkalmatlanságait hegyes vidékeinken még magán viselő jelen időszaknak természetes akadályai nem mindenütt engedték meg kijelölését azon helyeknek, melyek igazítást — és mi részben kívának? miután a' szolgabírói hivatalnak sem jutott még elég idő a' hidak s minden építmények megvizsgálására, a' költség és munka számítások mérnökeinkkel meg nem létehettek, sőt ha meg létezték volna is a' tavasz nyílásával beállni szokott vízaradások s egyéb elemi viszontagságok az előleges kiszámításokat könnyen megváltoztatják vala, miután a' törvénynek czélja nem annyira az út készítése s építkezések szabályozása, mint inkább a' közérő alkalmazásában megszabott határoknak pontos megtartása: a' közérő alkalmazására való felügyelés, jelen próba évre, mely eredményében jövőre határozottabb intézkedés irányát kimutatandja, választványra bízott, mely különösen figyelmű tartozand a' törvény által is kiemelt azon meghagyásra, hogy kiki az általa telyesítendő közmunkát lakása helyéhez minél közelebb telyesítse, hogy minden járás kiszámított erejéhez aránylag használtassék, az út osztályozatra figyelve, hogy kivált az iparizó községek a' lehetőleg könnyített közlekedéssel a' fő utvonatokra is akadály nélkül jussanak, mely választvány szükség és körülményekhez képest az útkészítések s építkezésekhez szükséges közérő alkalmazására iránt időnként rendelkezék, s eljárásának sikeréről évnegyedes tudósítást adjon. A' telyesítendőkre nézve főszolgabíráink felelősek, s mint olyanok járásaikbeli altisztviselőkkel úgy rendelkezzenek, hogy ezek hivatalos meghagyásaiknak pontosan eleget tegyenek, hanyagság vagy szándékos mulasztás esetében legszigorúbb felelet súlyát maukra vonandók. — A' hivatalos levelek fordásáig szinte ingyen közmunkába számítható, minden illy szolgáltatba kitöltött 12 órai idő összevetés után egy gyalog nap számba veendő lesz. — Jövő közgyűlés határideje ápril hó 27ik s következő napokra határozatott. P. S.

Pest megye évnegyedes közgyűlése (folyt.) A' gyűlés harmadik napján; vagyis mart. 19én a' tanácskozások adminisztratív tárgyakra tértek át; különösen szóba hoztattak ez alkalommal a' hamis bankjegyek, melyeknek ismertető jelei a' helyhatóságokkal kormányi uton közöltetnek. A' tárgy használat végett tudomásul vétetett. Ez

alkalommal is, miként gyakorta máskor eszünkbe jutott az általános demoralisatio, mely a' nyilvános és alattomos csalásnak egyetlen ferde ösvényét sem hagyja megkísértetlenül.

Ennél kellemesebb meglepetést okozott m. alispánnak azon előterjesztése, melyben tudatá a' rendekkel, mikép neki sikerült Nagy József és Chretien Károly helybeli kereskedőkkel olytán szerződésre lépni, melynek erejénél fogva e' nevezett egyedek — bizonyos biztosítéki üzlet letétele mellett kötelezzék magukat a' huzamos idei börtönre ítelt megyei rabokat műipari foglalkozással ellátni. Ki előtt ismertes büntető eljárásunk eddigi rendszere, az csak örvendhet e' szerencsés intézkedésnek; mert mi gyakran megtörtént, hogy a' tömlőcz penészes falait odahagyó s büneit utáló rab — az élet sarkaló szükségéit nem lehetvén honnét pótolni, mintegy kényszerítettett tiltott erőszakhoz nyúlni, s lelkét — habár szorongattatás közt, ujjal megterhelni az erkölcsiség métegyével; mi gyakran megtörtént, hogy ifju ereiben bizakodó megszabadult rab — szabadsága első pillanatában egészen kitisztultan minden mocskotól szeretetteljesen indult a' nagy világnak helyet keresendő, melyet elfoglalva egyedi és polgári kötelességét becsületes uton teljesítse: de mire akadt? vagyona, pénze nem levén, mint megrovott, megbélyegzett haramia utasítottatott viszsza; s hiában szolt az illyen nyomorú mellett az üdvözítő szava: „vessen reám követ az, ki maga soha sem vétkezett.“ — Ők kizsájtattak a' társaságból segélyhagyottan, avagy csudálkozok? ha aztán élete fentartására — mert ez morális kötelessége, oly utat választott, mely őt kis vétkesből nagy bűnössé tette, s honnét elébb javultan, s az egész emberiség iránt szeretetet érezve jött ki, oda most — mint szívben, lélekben romlott, s tele gyűlölettel tér vissza többé ki nem javíthatandó! Kétszeresen üdvözlenő tehát e' vállalat a' morális haszon miatt, mi általa el fog éretni. De nem hiányzand az anyagi nyereség sem; mert miként központi főszolgabíráink kimutatá; eddig a' megyének rajaira költött pénzéből — vagy 10 év előtt minden száztól 20 bevétellett, később 60; e' mostani vállalat pedig — mellőzve minden más kombinációkat, s egyedül az eddig tapasztaltakra támaszkodva, nemcsak a' költséget terítendő meg, s így az a' nélkül is oly iszonyuan terhelt házi pénztárt könnyítendi, hanem világos nyereséget is adand, mi általa a' munkás rabok oly helyzetbe fognak tétetvni, hogy kiszabadulásuk órája ütven, lesz — mivel újabb életüket biztosan megkezdhesék. Hogy pedig ezen eredmény nem tartozik a' virtualitások gőzserkezetéhez, az kitetszik a' szerződés pontjaiból, mely a' rendeknek felolvastatott. Ezek szerint a' megye e' nevezett sikerdúsának igérkező vállalatához egyedül rakhelyekkel fog járulni, mennyire t. i. illyen hely a' megye épületében található; ezen fölül a' felügyelés a' megyét fogja illetni, úgy rendőri, mint fegyelmi tekintetben; egyszersmind ügyelend arra, hogy a' rabok naponként 12 órát csakugyan munkában töltsenek. E' végett egy felvigyázóra lón szükség, s e' tiszlet eddigi tömlőcztartó nyere meg úgy, hogy mostani fizetése 8 pft havi díjjal fog bővítettvi, még pedig első esztendőben a' nemesi pénztárból; s további rendelkezést a' rendek fenhagyván maguknak, mikor is meggyőződve a' vállalat hasznosságáról, s arról: ha czélirányos e' továbbra is illyenmü intézkedés? véleményüket határozatlan mondandják ki, a' tömlőcztartó helyét e. alispán második hajdúja fogja pótolni. A' vállalkozó két kereskedő ellenben — a' dolgozóház megnyitásának, s a' rabok alkalmazásának első szakában napidíj fizetnek 5 — később pedig 8 — 9 pkr. Ezen napidíjak kezelése a' legszorosabb számadással fog kísértetni s a' pénztárba letéttvni. Látható ezekből, hogy a' vállalat erélyes buzgalom mellett, mit m. alispánunk közösen elismért buzgósága eleve is biztosít — rövid időn a' megye köznépének nyomott vállairól egy nagy terhet, a' rabtartási költségeket veendő; s a' rabokat a' főnebb említettük biztosabb helyzetbe teendi.

Ezután Balla Károly udvari kapitányának 32 évig viselt hivataláról lemondása olvastatott; melyet mégis f. évi ápril utolsóig, mikor t. i. a' számadások benyújtásának s megvizsgáltatásának határideje leend, fog viselni. A' rendek teljes méltánálással emlékeztek a' lemondó jeles érdemeire, s fájdalomukat nyilvánítják a' tőle leendő megválás felett; egyébként pedig főispánhelyettes ő mgát megkérték, hogy őt e' megye táblabíráji körébe leendő beigtatás végett nádor ő felségének ajánlja. Mivel pedig az egyed nélkül maradó hivatal olyan, mely betöltetlenül nem soká lehet, a' rendek felszólítják a' vállalkozni akarókat, hogy ez iránti folyamodásaikat még e' gyűlésen benyujtsák.

T. széki állapotunk javításáról is hallottunk említést, melyen jó ízűen esett megnyugodni. N. P. másod alispán, mint a' büntető törvényszék elnöke előadá: mikép Pest megyébe a' büntető perek kezelése körül azon káros visszaélés csúszott be, hogy az alperes törvényes megidéztetése után is velős védelméről csak akkor kezdett gondolkodni, midőn

erre itéletileg intetett, s ezen intő itéletéről szolgabírja által tudósított; ezen eljárásnál nem ritka volt az eset, hogy a vádlottat az idő hosszúsága miatt elfeledett vétkére mintegy emlékeztetni kellett, mi által a törvény minden hatását elveszté; sőt a legvastagabb igazságtalanságnak is helyet juttatott; mert feltéve: hogy a nemessel valamely bünb mint részes, nem nemes is vádoltatott, ez kutyabőr hiányában békisítetett s penészes falak, láncz esörgetés, munka és koplalás közt várta, mikor fog a sor rákerülni? mig a nálánál tán hatszorta bűnösebb nemes s fűtörésze üzte szabadban további törvénytörő játékit. Ez eddig így ment, még pedig szabadon, mert némelyeknek ugy tetszett. Most azonban, midőn a felvilágosult kor szelleme tőlünk mindig többet kíván, s midőn a valódi philantropia tana, valamint a természet szent jogai, melyek — miként az emberiek, privilegiumokkal le nem tiporhatók, embert emberhez mindig közelebb vezet, törvényszékünk czélszerűnek látta ezen buvádi ajtót elzárni, s a fenítő perekben is azon szabályt állapítani meg, mely a polgáriakban létezik, vagy is a megintés csak itéletileg fog tétetni, s ezekről, valamint a vádpercek természetéről a kapura függesztett hivatalos értesítés leend az illetők ubaigazítója; a járásbeli szolgabíró pedig egy évnegyed alatt köteles leend az illetőket ilyen bűnvádi keresetekre figyelmeztetni. Egy megye életében ez is nevezetes lépés a haladásra; mert épen azok ellen van intézve, kiknek kezeikben van az ország, az erő, és a hatalom.

Ezután egy más törvénytörési jelentés olvastott, mely kevésbé nyugtatott meg bennünket az előbbinél. Zentál F. és Braumekker Matild befogott váltó hamisítók vállomásaiból kiül, hogy néhai Jezerniczki L. részéről Zentál Fnek állítólag némi ügyvédi fáradságok megjutalmazása fejében lekötött 3500 pfról szóló váltó, mely Alstok Salamonnak jöven kezére, ennek Jezerniczky Ede, mint J. L. árva-inak gyámnoka az összeget kifizeti — hamis. A törvénytörés tehát addig is, míg e tárgyban érdemleges itéletet hozna, felszólítja Pest város hatóságát, hogy a kitett összeg erejéig A.S. ellen zárt rendelne. És mit tett Pest város polgári hatósága a vagyon biztosítás érdekében? Azt felelé, hogy ő csak saját meggyőződése, vagy pedig felsőbb parancskövetkezébe: szokott hasonló dolgokban intézkedni, nem pedig megyei felszólításra is; hozzá adva még azt is, hogy Pest megye a szükséges irományokat nem küldé át városi superrevisóra. Valóban szép példája a helyhatóság jogok gyakorlásának; csupa féltékenységből egyesek vagyont szélnek bocsájt. P.m. reidei sajnálattal vevék, hogy míg ok a rossz kiirtás. olly fáradh. buzognak, addig a városi hatóság részéről minden elkövetetik, hogy ezen buzgóságuk minél több nehézséggel találkozzék. Határozák tehát: hogy a nm. helytartótanács kéressék meg a várost a kért zár megrendelésére szorítani, minden félreértés, vagy terhesítés kikerülése végett pedig a rendek eleve magukról a feleletet elhárítottak jelenték.

Következett a huszárszabási tömkeleg körülvizsgálása, miről jövő számunkban. K. P.

Testgyakorló iskola. Ha az idő kedvezend, szerdán f. évi április 15-én napján nyitattik meg a testgyakorló iskola. — A férfi növendékek mostan még kedden, csütörtökön és szombaton, — a leány növendékek pedig hétfőn, szerdán és pénteken délután 4 1/2 — 6 óráig oktattnak a testgyakorlatokban. Idősb növendékek naponként egyéb órákban is nyelhetnek oktatást. A beiratás április 15-én — 5-ik napjáig történik. Az oktatás pedig április 6-án kezdődik. Pest márt. 22-én 1846. A pesti testgyakorló intézet igazgatósága.

Budapesti napló. (Április 24.) Ámbár telünk elmúlt, s a tavasz jászai változatokkal köszöntött be hozzánk, alig bírnak fővárosi zárt életünk nyúgeiből kibontakozni, hogy kissé szabadabban lehelhessünk a nyílt természet ölében. Itt mindaddig lebilincselve tart a sok kínálózó élvezet, mely hangversenyek, látványok, s különmemű bubáji alakban környezi szellemünket, minék uralma alatt a testmondhatni rabzolgátságban szenved. Bosco tegnap megnyitá színházunkban az aprilisét egy új és legeslegutolsó cyclussal (cyprussal mondaná nagybolosan a „Pesti hírlap” beteges! udonságirója) s a zeneművészek nem szünnék változatosokká tenni vezek-lésünk napjait. Lehmann ellenben, mint látszik nem nagy kedvet mutat újra nyílt mezőre csábitani a bámész közönséget, mert utolsó bevétele kevés sikert mutatott. — A magyar polgári gyaloghad e héten kezd hadigyakorlati a városligetben, melynek szemlélésére szinte számosan szoktak kiseregleni, s e harcjátéki időszak ünnepnapokká válik polgári körökben. — A kereskedői testület nemzeti képesarnokunknak 420 pfrnyi összeget ajándékozott. — Marastoni Jakab a felállítandó magyar festész akademiának fíradhatlan bajnoka, kiről lapjainkban már méltánylással szólánk, olaszországi útjából haza érkezett; s Velenczéből olly műtárgyakat hozott magával, melyek intézetének becsét már előleg is megalapítandják. Aldozatkészséggel párosult igyekezete s a benne rejlő nemzeti cél egyiránt gerjeszti iránta figyelmünket, miszerint tehetségünk szerint saporítsuk pártolói számát, kik által a szép és fontos érte, s ez által az izlés nemesbülése köztünk meghonosuljon. Marastoni akademiája főleg a honban fejlődő tehetségek kiképzésére leend szentelve. — Halljunk egy új honfelfedezésről Erdélyi lelkész (tehát derék hazánkfi!) Roth ur lelkes fáradozásának következtében sikerült a németföld lakosinak Amerika s Ausztrália feltalálása után mintegy pár száz esztendővel a hatodik világrészt

is feltalálni, melynek nevét azonban már Árpád apánk jól tudta. A föld igen alkalmas bevándorlásokra, s benne alakítandó új telepekre, mihez még azon kényelem is járul, hogy sokkal közelebb esik a többi új világrészeknél; nevét okunk van elhallgatni. Fővárosunkban már három csoportot láttunk átvándorolni, midőn az utolsó szállítvány, két hajón érkezett, (a zalai levél szerint) melyek pedig a nemzeti újság számára 4 székereken; s hogy saját szavainkkal ne éljünk, őket az „Ungar” egyik német lap így jellemzi: „Különös emberi osztályt képeznek az itt átköltözők württembergi családok, kültekintetük egészen visszataszító, arezuk buta; és szóban olly fukarok mintha lakat volna ajkaikon. A magyarnak, ha ezeket illeti, swáb nevezettel igaza van. A férfiak földig érő zsákszerű öltönyökben utmutató oszlopokhoz hasonlítanak. Nők közt nem láthatni szép arcot, s fiatal ábrázatot épen nem láttunk; miszerint azt kell gondolnunk, hogy gyermekeik is megvénülve jönnek világra. Ezenkívül az asszonyok olly idomatlan sőt-ten öltözködnek, mintha sirból jöttek volna. — Abrázatuk farkó széles, élettelen vízszint szemekkel, járásuk tunya s lenyülő czibakuk által mintegy ostromoztatik. Egymás közti beszédük-ből keveset érthetni, másokkal azonban olly németséggel beszélnek, mint bizonyos szinpadon. Tulajdonképen alig tudják miért hagyák el hazájukat. — Egyébiránt honvágy, hazaszeretet nem tűnik ki belőlük, sőt mindenben megnyugszanak mi velük történik; s mivel olly egykedvű fíradalomra termeltek, bizonytalny meg ragadnak új hazájukban miként ezt a magyarak vendégszerete megengedendi. Illy néphez sok szerenését kívánunk a boldog testvérhonnak, mely nemzetiségi megszilárdulására ugy is aligha érzett nagyobb hiányt, mint e gyarmatosodás. — Nemzeti színházunkban régóta várjuk az újdonságokat, s az újdonságok viszont esendes nyugalomban várakoznak a közönségre; azonban ott csak a régi változtatott szerepekkel találkozunk, melyekben nélkülözött jelesheink helyett csak Miskolczy Julia és Szigeti, meg Szigeti és Miskolczy Julia működnek szorgalmasan. A k. a. azonban midőn kis leányt játszik, olly bájosan dugjazsebébe kezeit hogy... Szigeti meg számtalan kérés dacára sem méltítja arra halgatót, hogy valahára természetes hangját hallatná, hanem rikácsolni unig szokott. Senki sem őszintébb méltánylója a tehetség szorgalmas képzésének mint mi; de e lényeges s javulással kevesbé biztató hibát nem hagyhatjuk megrovás nélkül. Egyébiránt a színházrendesen tömve van, s hogy a felemelt bérletekből thálialigetekekre is jut költség, nem esodáljuk, mert a hazafini pártolás színházunk iránt ez évben még udvarában is virágozni fog.

Nemzeti színház. Pénteken, április 3-án, Lászlóné javára bérletszűnéssel fogadták: „Kómvés és Lakatos.” Vig opera 3 felvon. Irta Scribe és Delavigne G. fordította Szerdahelyi. Zenéjét szerzelte Auber.

Spanyolország.

Párisba rendkívüli uton érkezett Madridból márt. 12-kéről azon tudósítás, miszerint Isturiz elbocsátását kérte, mert állítólag a jurynek sajtóperekre alkalmaztatását keresztül nem viheté; hogy továbbá Miraflores miniszteriumát már feloszlattnak tekintették s ismét Narvaezféle kormányról vala szó. — A márt. 18-ai Journal des Débats azonban írja, mikép a hozzá legujabban érkezett tudósítások erről egészen hallgatnak s csak a „Tiempo” (spanyol lap) nyilvánítja azon aggodalmát, miszerint Narvaez kormányra juthatás végett alkotmánytalan eszközökhöz szándékozik nyulni. A Tiempo szemére hányja Narvaeznek, hogy a miniszterium iránt ellenséges indulattal viseltetik, s kérve szólítja fel őt: tegye magát olly helyzetbe, hogy semmi gyanu se érhesse őt, azaz távozzék el darab időre Spanyolországból. — Tanácsülésben a soriai püspök a miniszterium gondoskodását az apácák helyzetére fordítá, kik már három év óta nem kapják ki a nyugdíjt. Miraflores megígérte, hogy a kormány e hátralevő nyugdíjakat kifizetelni szándékozik.

Anglia.

Márt. 17-kei felsőházi ülésben Clarendon gróf indítványt tón az iránt, hogy az Oregonkérdésben folytatott diplomaticai tanácskozás a házzal közöltessenek, mennyiben t. i. a külügyi státustitkár azoknak közreboesátását önkö-telessége s a status érdekekkel összeférhetőnek tartja; mert ezen ügy kritikus állapota miatt hihetőleg nem egy rávonatkozó pont lesz még, mely nyilvánosságra meg nem érett. Mindazáltal a nagy feszültség miatt, melyet e kérdés egész Európában gerjesztett, s annak a kereskedelmi forgalomra lett ártalmas következei miatt is, továbbá tekintetbe véve, hogy az amerikai senatusban ez ügy már annyiszor tárgyalatott, míg a brit parlamentben alig érintetett: szóló azt hiszi, a kormány nem szabad a közönséget, az ügyállapot tudomását illetőleg, egészen csak az amerikai újságoktól függővé tenni. A nemes gróf többiközt megjegyze, milly sajnálatos fogna lenni, ha egy illy aránylag csekély villongás háborúra vezetne két nemzet között, melyek a mint egy törzsbeliék, ugy anyagi érdekeikben is sok részt egymásra utasítvák, s akép vélekedék, miszerint ennél fogva jó volna, ha az amerikai nép a brit parlament ajkairól hallaná, milly nagyon ohajtják a brit nemzet képviselői e vitának békes s minden oldalra nézve becsületes módoni elintéztetését. Aberdeen gróf: „Angliának e kérdésbeni különös helyzeténél fogva némileg szokatlannak találom ugyan a nemes lord indítványát; még is az általa kifejezett ohajtást természetesnek látom, s ennél fogva kész is vagyok a tanácskozásnak olly részeit a ház asztalára letenni, mikről hiszem,

hogy veszély nélkül közölhetők; ellenben kötelesnek érzem magamat egy igen nagy részét visszatarítani azon tanácskozásnak, mely köztem s a Washingtonban levő brit követ közt folytatott, mert annak közlése jelen pillanatban aligha észélyes fogna lenni. Az amerikai congressus elibe terjesztett irányokból könnyen nem kedvező következes huzathatnék a tanácskozasok állására nézve; de véleményem szerint olly következtetés tévelyes fogna lenni. Részemről nem bihetem, hogy tanácskozasok után nem érhetünk békes feloldást e tárgyban, miután tudom, hogy mindkét kormány háborút, mi csak ártalmasan hatna mindkét ország érdekeire, őszintén kész s akar kerülni. Tekintetbe véve, hogy a háboru egyike a legnagyobb bajoknak, mik az emberiséget érhetik, nem fogunk semmi eszközt elmulasztani annak elkerülésére, mennyiben a nemz. becsülettel összeegyeztethető. S nem is kétkelem, miszerint az ő felsége kormánya által választott ut e dologban nemcsak a ház, hanem minden európai status tetszését is ki fogja vivni.”

Márt. 18-ai alsóházi ülés egészen a bizottsági tanácskozásnak volt szentelve az ugynevezett „irlandi lázbill” fölött, mely ugyanis azon irlandi szegényekről gondoskodást tárgya, kik az ottani hiányos és rossz élelmezés következtében különféle betegségekbe esnek. Irland társadalmi s politikai szomorú helyzetét e mellett többigen élénk s megható színekkel festék. — A készültek Anglia különféle hadiréveiben mindinkább növekvő cselekvőség-gel folynak. Valóban esodáltra méltó a gyorsaság, mely-lyel napokban Bellerophon s Rodney sorhajók egészen föl-szereltettek. Mire nézve Forster lord a márt. 17-kei felsőházi ülésben következőleg nyilatkozott: „Ezen csodaszéru gyors fölkészítés megmutathatja Európa s Amerika népeinek, mit képes tenni Anglia hajóhada, ha hogy a sanyarok legnagyobbikát — a háborút nyakunk közé sodornák.” (Halljuk! halljuk!) Tengerészminiszter gróf Ellenborough is megdicsére ama hajók legénységének ügyességét s erélyességét. A hadfogadás folyvást tart Angliában, s főleg a fölemelt szold számos ujoncot szerez a pattantyusságnak.

Franciaország.

Február 14-kei miniszteri rendelet által Dumas Sándor 12 évi engedélyt kapott egy drámák és vígjátékok számára való új színház-alapításra ezen czím alatt: „Mont-pensier színháza” mely ápril. 1-jén fogna megnyitattni.

A követkamrában márt. 16-kan kezdődött a parlamentreform fölötti vita. Corne ur nyitá meg a tanácskozást. A választványi tudósítás félrevetteti indítványozá a javaslatot, állítván, miszerint az, kivételes törvényre s a választási jogok korlátozására czéloz. Szónok ellenben azon véleményben van, miszerint ama terv szerint minden eljárás, mely a végrehajtó hatalomnak kellenél több befolyást ad a követekre, összeférhetlennek nyilvánítottatnék a követi tulajdonsággal, a parlament ügyelensége biztosítatnék egy több mint 1400 milliónyi költségvetéstől rendelkező statuskormány irányában, s ez által a kamarák erkölcsi tekintélye növekednék. Bizonyosságul hogy erre milly nagy szükség van, Gasparin conservatív tag szavaira hivatkozzék, a ki mondá, mikép léteznek vesztegetés által elannyira megromlott választó testületek, hogy itt nem politikai küzdelem hanem csak vételkereskedés uralkodik. Cornét Lafarelle támogatá, ki tagadá, hogy a rendszabály kizárását foglalna elvileg, vagy hogy el nem ismerné, miszerint bizonyos számu ismételgazdag hivatalnokok jelenléte jótékony: de csak azt kíváná, hogy a kettős hivatalnokságok szünjenek meg, hogy ki a status tisztviselőseget jobban kedveli, mondjon le a népképviselők közötti hely foglalási vágyról. Ezek ellen Poule emelkedék, ki a dolgot tulzással nevetéssé akará tenni, indítványozván, miszerint követségre választathatásból rekesztessenek ki: 1) a törlesztőszék, 2) a számvitel, 3) a statutanács, 4) a párisi kir. törvénytörök tagjai s 5) a hírlapok szerkesztői. Fő támoka ez vala: a reformjavaslat harci gép s nem más, mert azon férfaktól jó, kik más időben hasonló terveket visszautasítottak volna. Igy Vivien 1840ben (mint akkori pecsétör) a pairkamrában a törvénytörök bizonyítványok fölötti törvényt pártolá, s barátai később megtámadták azt. Ezen személyes kifakadás következő napi (márt. 17-kei) ülésben Vivien és Thiers ur részéről éles viszonzásokat idézett elő.

Thiers a kamrában nagy szónoki diadalt aratott. Még ellenei sem tagadják ezt. A Débats és National egyiránt bölkolnak neki. Beszéde egyike volt azon legkeményebb megtámadásoknak, mik csak valaha a személyes kormányzat ellen mondattak, illőleg ama híres maximájához: a király országol és nem kormányoz (le roi regne et ne gouverne pas) — s mikint a Journal des Débats vélekedék, mellék darabját képezi ama 15 év előtt mondott jeles beszédének, melyel a pairség örököségét megtámadá. Thiers mostan tökéletesen egyetértett abban Odilon Barotval, hogy királyi hadsegéd vagy hercegek mint illyenek követekül nem választhatók. —

Lengyelország.

Hogy a szabad állományi tisztviselők szinte nagy részben pártolták a forradalmat, az is bizonyítja, mert a Krzewiceben levő krakói rendőrbiztos még 19-én biztossá tévé Bern hadnagyot, miszerint a vidék egészen nyugalmas s mitől sem tarthatni, azonban később amaz is a megtámadók közt látták. Csakhamar ugyan Bern hadnagy csapatából még egy más sebesült altiszt s egy közvitéz hozattak szekeren. Egy másik lovas csapatot hasonló módon egy krakói rendőrtiszt árult el. Ez Paldski földbirtokos elfogatására lón kiküldve. S a helyett hogy elfogatta volna, tüstint még napfelkelte előtt 19-kén az ausztriai seregek Krakóba vonultát s önkiküldetését adá tudtára; mire Paldski csakhamar a vonakodók halálbüntetéssel fenyegetése mellett eszközlé e vidéken a lázadást. Még az nap este számos fölkelővel támadta meg az erüil nem is álmódott csapatot, s hihetőleg meg is semmitő 9 emberen kívül, kik fogságukból megszabadulván a sereghez visszatértek. E közben tudósítások érkeztek, miszerint Paworzna, Trzebinia, Chrzanow, Surszk mellett s több helyen mindinkább nagyobb fölkelő csoportok, részint Michniewski kerületi biztos közrehatása folytán alakultak s indulóban vannak. Míg ezek történtek, a városban a megtámadás ute zákszerte folytonos lödőzés közt tartott, a stradomi hidon 60—70 fölkelő egy 6 lovasból álló czirkáló csapatot rohant meg, de nem voltak képesek azt legyőzni; egy czirkáló, kinek lova szakadatlanul ágaskodott, földre bukott, mindazáltal noha súlyosan sebesülve megszabadult a zenebonából. Erre a fölkelő tömegek az orosz követségi lakot tám adák meg. Rövid de véres viaskodás után, melyben a megtámadók közül számosan hulltak el és sebesültek meg, az ott felállított kis számú őrség ritka vitéséggel visszaverte őket. 7 óra tájban a lödőzés egészen megsziint, s febr. 20-ka csendesen állott be. Most nyomozás alá lónek véve azon házak, mikből a tüzelés történt s miket jól szem mel tartottak. Puskákat, kardokat, golyókat, löport stb. találtak bennök. A tettesek felfödözöttén főörhelyre vitettek. Legélénkebben a Fochtféle fogadó ablakaiból tüzeltek. Midőn Foeh t a nyomozó bizottságot látná szobájába lépni, pisztolyt sziított el rájok, mire őt egy polgárkatoná szuronnyal ledölte, ő maga pedig még törét

szurta magába. Így megsebesülve vitetett kórházba. E hivatalos eljárás közben nyugalom állott be, mely azonban csak kis időig tartott. Már 10 1/2 óra körül a három nap óta zaklatott sereg ismét fegyverre levének szólítva. Midőn azonban ezek a körpiacra gyülekezének, a közelgő egyes fölkelő csoportokat csakhamar visszaverték. A mint erre újra nyugalom lett, Collin vezérőrnagy a legénységet ismét szétküldé, s miután vigyázókat rendeltete, a katonák délutáni három óra tájban falatoztak s lovaikat abrakoltatták. E közben a tanács röglöntörvényt hirdetett. Minden oldalról érkeztek most tudósítások, miszerint a fölkelők a szabad állományban nagy tömegekben gyülekeznek, különféle utakon Krakó felé nyomulnak s 21-ke éjjelen ujabb a seregeket megtámadni szándékoznak. Egyes fölkelő csoportok mutatkoztak; egyes lövések történtek s a katonaság újra kénytelen volt a körpiacson kiállani, mire a tüzelés tüstint megsziint. Ezt még többször ismétlék egyes fölkelő csoportok s így a katonaságnak szakadatlanul talpon kellett állnia. Főörhelyről a rendőrség, helyparancsnok s a parancsnokló tábornok folyvást összehatólag működtek s minden rendszabályt innen adtak ki. Mintegy 70 elfogatott lón a börtönökben ciosztva. Hogy a seregeket meg ne lephessék, s ezek minden pillanatban összehatólag legyenek, Collin vezérőrnagy a gyalogságot századonként a körpiacson fekvő házakba, a lovasságot pedig a fogadókba szállásoltattá. Míg ezen rendszabály végrehajtották, már délhez közelgett az idő. 7 óra után este néhanéha lövések valának hallhatók, a nélkül azonban, hogy a dolog megtámadásra került volna. Mintegy mérföldnyire számos tábori tűz vala látható a fölkelők részéről. Minek következtében Collin vezérőrnagy a seregeket ismét a körpiacra rendelé s így azok a harmadik éjjet is fegyverben tölték. A város egész éjjen ki volt világítva. 22-kén (vasárnap) érkezett a tudósítás, miszerint a fölkelők ereje 12 ezer főre szaporodott s a templomtoronyról látható vala, mikép az egész biliani erdő henzseg tőlök. Volt köztük számos kézműves, bollefény, tanuló, szóval minden fegyverfogható egyed önkint vagy kényszerítette csatlakozott hozzájuk. Nagyobbára jól valának fegyverkezve. A városban elhíresztelték, hogy minden, ki a lázadásban részt nem vesz, a város elfoglaltatása után éltével fog lakolni. Collin vezérőrnagy állását mindinkább

veszélyesnek látván, elhatározta mindenek előtt a várba vonulni s addig ott maradni, míg a szinte krakói tanács által kért orosz seregek, melyeket már közel gondolt lenni, segítségül jöhetnek. Ennélfogva a rendőrigazgatóság tüstint, noha nagy bajjal, árpadarát, burgonyát, borsót s kenyeret összehatórtatott s a várba eleségül vitetett. Midőn azonban 11 1/2 óra tájban az orosz residenstől Kielcébe küldött hírnök azon jelentéssel tért vissza, hogy az orosz seregeknek lehellen 27-ke előtt indulóra késznek lenniök, a fölkelő tömegek ellenben mindinkább szaporodának s fejlődének, Collin vezérőrnagy Krakóban tovább mulatni veszélyesnek tartá s a védhatalmak residenteit s a kormány egyéb tagjait tudósítattá, miszerint ő a várost odahagyni készül. Délutáni 5 1/2 kezdetek a seregek a híd on Podgorce felé visszavonulni, hova Krakóból számos egyed menekült a seregek ortalma alatt. Collin tábornok a Vistula-hídat hadilag megszállotta, s a talphid közepét elrontatá. Mintegy 9 órakor nyomultak minden oldalról sűrű tömegekben Krakóba a lázadók. Tüstint a hid helyreállításához fogtak; azonban egy kartácsgolyó elég volt őket innen elriasztani. A parton kölesönös tüzelés kezdődött s minthogy a fölkelőknek a hídat helyreállítani nem sikerült, éjjel annak krakói részét elégették. Ezzel végzék Krakó első megszállását az ausztriai seregek. Ha meggondoljuk, hogy alig vala itt 1200 ember, mely egy forradalmi állapotban levő 43 ezer főnyi városi lakossággal, s a 21 mérföldnyi szabad állományon még több mint 100 ezer lázongó krakóival állott szemközt, kiknek harezképes férfai számát 20 ezerre tehetni; továbbá meggondolván, hogy ezen csekély csapat minden megtámadást visszavert, a dühöngő fölkelő csoportokat mindenütt, hol csak mutatkoztak, szélllyelzte, öt nap s öt éjjel semmi nyugalmat nem élvezett, s míg segély érkezett, a forradalommal Wadowicetől egész Bochniáig egyedül vívott meg; csak esodálkozva lehet a seregek példás viseletét, valamint a szemes s derék éltes Collin tábornok nyugodt, megfontolt s hol szükség parancsolá, szintoly gyors mint hathatós rendelkezésit elismernünk. Veszteségök Krakóban csekély volt. Egészben s a kiküldött csapatokét ide számítva mintegy 24 gyalog, 37 lovas közlegényre s 2 tisztre rug; azonban a kiküldöttek közül egyesek még visszaérkeznek.

26ik szám.

ÉRTESÍTŐ.

1846.

Gőzhajózási jelentés.

A cs. kir. szab. dunagőzhajózási társaság részvényeseinek f. hó 20-kán tartott kisgyűlésében határozottat, miszerint a mult üzletévi tiszta nyereségből minden 500 ftos részvényre 15 ftnyi felül-osztalék fizetettik.

A t. ez. előfizetők tehát 1846 martiusra szólólag

- 27 ft 30 krt. egy egész
- 13 „ 45 „ „ fél részvényre; azok pedig, kik a szokott
- 12 „ 30 krt. nyi fizetést már megkapták, maradékul
- 15 „ — egy egész
- 7 „ 90 krt. fél részvényre, a kezőknél levő szelvények általszolgáltatása mellett, a bécsi középponti hivatalban, vagy a pesti, pozsonyi avagy linzi ügynökségeknél átvenni sziveskedjenek.

Az első cs. kir. szab. dunagőzhajózási társaság igazgatósága. 2—3

A' gőzösök indulása 1846ik évi apr. hónapjától.

Pestről Bécsig, naponként reggeli 7 órakor.
 „ Drenkováig minden vasárnap Tittelnéli kikötéssel egy le- mint felfelé, továbbá minden szerdán.
 „ Zimonyig, Eszékneli kikötéssel egy le- mint felfelé, minden csütörtökön.
 Az alsó gőzösök indulási ideje reggeli 5 óra.
 Közbejövő változások külön tudomásul fognak adatni.
 Pest, april. 1-jén 1846.

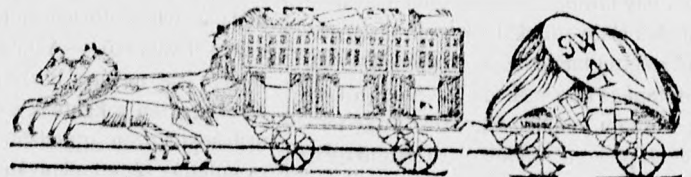
Gőzhajózási hivatal. 1—3

Ölfa-eladás

A' fels. cs. kir. család jószág ráczkevi urodalom főtisztí hivatala részéről ezennel közlirül adatik, hogy az urodalmi erdőkben 1846 év folytában vágatott ölfa folyó évi mártius 30-kán következendő raktárakban, kedvező feltételek mellett közárverés útján eladatik és pedig:	A' sillingi raktárban 260 kemény hasábfa	„ „ 115 „ gömb. fa	„ „ 600 puha hasábfa és	„ „ 138 „ gömbölyűfa
Az ujfalusi raktárban 700 öl puha hasábfa	„ „ 78 öl puha gömb. fa	„ „ 21 öl kemény „	1846.	3—3

† Jószág-eladás.

Nemes Borsod és Torna megyékben, szendrő-völgyi; nemesi örökös birtokom, eldödeim s általam legjobb jogon biratva, eladó azon indokból; miután Solyom Victoria volt nómtül törvényesen ugyan de terhes ítélet által elválasztattam, volt nómet kielégítenem szükséges. A' birtokmenyiségét, s hozzávalókat, úgy az árát is meg lehet tudni Miskolczon t. ez. Latrán János hites ügyvivő urnál, vagy nálam Igaron Heves megyében. Kelt Igaron mart. 12-kén 1846. Széki Szeley Zsigmond m. k. több megye táblabirája. 3—3

Kilenczedik részlet-fizetés a pozsonyi nagyszombati első magyar vasutvállalat első részvényeitől.

Nevezett vállalat igazgatósága a kilenczedik 10 petes részlet-fizetés, vagyis minden részvénytől 20 pgtól beszedetését elhatározván, határnapul

1846ki május 1-jére eső pénteket

tüzte ki.

Minden e' határnap után történendő fizetésekre nézve késedelmi kamat fejében 6% állapított meg s ha még is valamely tartozás az alapszabályilag meghatározott véghatárnapig, vagyis

legfőlebb 1846ki július 1-jeig

le nem rovatnék, az illető részvénynek a társaság könyvéből kitoröltetése mellett a már eddig történt fizetések is a társaság tulajdonaul fognak tekintetni.

Fizethetni Pozsonyban e' vállalat középponti hivatalánál, valamint Bécsben a cs. k. szab. éjszaki vasut pénztáránál.

Pozsony, martius 23-án 1846.

A' pozsonyi nagyszombati első magyar vasutvállalat részéről.
 Kohlmann H. titoknok. Kampmüller Ferenc s. k. igazgató.
 Zechmeister G. s. k. igazgató. 1—3

† **Gulya-eladás.** M. Bethlen János gróf ur Pestmegyébe keblezett Kis-Körös várostól egy órányira fekvő esengődi pusztáján 151 darabból álló jól telet gulya szabad kézből eladandó. Van pedig e' gulyában 5 számos bika, 67 hasas tehén, 1 negyedfü bika, 18 negyedfü tinó, 20 negyedfü üsző, 3 harmadfü bika, 14 harmadfü tinó, 23 harmadfü üsző s 38 rugott borju. Az eladási feltételekről bővebben értesülhetni személyesen vagy bérmentes levél által Pesten mélt. gróf Ráday Gedeon urnál, Ócsán pedig Darányi Ignác jószágigazgatónál. 3—3

Uj angol burgonya ültetésre. Kora fajták, fehér: (karly, Coknay, Newearly) nyugot-amerikai, Early, Foreign, Early Ready. Késő fajták, fehér és vörös: Schau, Nosed, Kidney, Manly, Scotts Kidney, The Champion, Late-Schor-Posates.

Ezen burgonyafajak kitünő izletes minőségöknel, valamint azon sajátáguknál fogva is, miszerint kis helyen minden földben gazdagon tenyésznek, egyáltalában igen ajánlhatók, kívánatos tehát, hogy ezek magva hazánkban lehető legnagyobb mennyiségben elterjedjen. Szabott áron név és minőség szerint gumóakint kaphatók a' nevezett fajták alulirt fűszerkereskedésében. Pest, martiusban 1846.

Ugyanott kaphatni fehér angol búkkönymagot is.

Mitterdorfer János,

ó-posta utca 20. sz. „a' halászhoz.“ 2—3